

Atatürk ve Yeni Yazı

Hasan GÜLERYÜZ

2. Baskı

Hasan GÜLERYÜZ

ATATÜRK VE YENİ YAZI

ISBN 978-605-241-216-9
DOI 10.14527/ 9786052412169

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2018, Ankara
2. Baskı: Ağustos 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47479

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

OTUZ BİN YILLIK YOLCULUĞA BAŞLARKEN...

Okuma yazmanın otuz bin yıllık serüvenine başlıyorsunuz. Çoklu disipline dayalı bu okuma yolculuğu, sizi hiç kestiremeyeceğiniz yeni yolculuklara kışkırtacaktır. İnsanın duygu ve düşüncelerini zihninde tasarlaması, yazı ile anlatması yaratıcı bir eylemdir. “*Kalemi eline alıp beyaz sayfada yazı yazmaya başlayan her insan otuz beş bin yıllık bir mağara ressamıdır.*”

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü, ekonomi ve uygarlığın gelişimiyle yazının ilişkisi kurularak Asya'dan Avrupa'ya mağaralardaki, taşlardaki resimlerden, damga yazılarına uzanan süreçler ele alındı. Sesçil yazıya geçiş büyük bir zihinsel sıçrama ve devrim olarak değerlendirildi.

İkinci bölümünde ise, Dünya ve Türk Yazılarının Gelişimi başlığı altında Akdeniz yazılarının birbiriyle ekonomik ve kültürel ilişkilerine yer verildi. “**Fenike, Etrüsk, Arami, Grek, Latin, Göktürk, Uygur, Kiril, Arap**” yazılarının birbiriyle olan ilişkileri ikili, üçlü, dörtlü kesim şemalarıyla benzer ve farklı yanları ortaya kondu. Bu yazı ortaklığı, aynı zamanda ekonomi ve kültür ilişkilerine de işaret ediyor.

Kitabın üçüncü bölümünde, Türkler tarafından bin iki yüz yıl kullanılan Arap yazısının değişim tartışmalarına yer verildi. Osmanlı üst kademe yöneticilerinin, aydınların ve öğretmenlerin Fenike Latin kökenli yazıyı nasıl kullandıkları ve yapılan tartışmalar ele alındı.

Yüz elli yıl süren tartışmalardan sonra Fenike kökenli Latin yazısı Türkçenin ses yapısına göre sekiz harf eklenerek düzenlendi. Bu yazı “Yeni Türk Yazısı” olarak 1 Kasım 1928 yılında uygulamaya kondu. “Millet Mekteplerinin” çalışmaları, Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sürece “Gezici Başöğretmen” olarak katılmasına yer verildi. Yazının “*dün, bugün, yarın*” bağlamında yapılması olası tartışmalara ilişkin yanıtları da içermektedir. Çalışmanın karşılaştırmalı, ekonomi ve uygarlık temelli yeni bir model olarak alana katkısı olacağı öngörüsünü taşıyorum.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii

1. BÖLÜM YAZININ DOĞUŞU

Mağara Resimleri	3
Taştaki Türkler	5
Saymalı Taş Resimleri	8
Damga Yazıları.....	8
Van Çilgiri Yazıtı.....	9
1. Türk Damga Yazıları	10
Oğuz Boylarının Damgaları.....	11
Başkurt, Hazar, Peçenek ve Oğuz Damga Örnekleri	12
Kazak Damgaları	14
Hiyeroglif Yazıları	15
Mısır Yazısı.....	15
Mısır'da Okuma Yazma Öğretimi.....	16
Anadolu Resim Yazıları (Hiyeroglifleri).....	16
Sümer Çivi Yazısı	18
Çin Resim Yazısı	21
Japon Yazısı	22
Resim Yazıdan Sesçil Yazıya Geçiş	23

2. BÖLÜM DÜNYA VE TÜRK YAZILAR

Türklerin Etkilendiği Yazılar	28
Fenikeliler ve Fenike Yazısı	28
Fenike Yazısı.....	29
Fenike Maykop Yazıları	30
Çilgiri, Fenike, Maykop Yazıları	34
Etrüskler ve Etrüsk Yazıları	34

Etrüsk Yerleşim Haritası	36
Fenike, Etrüsk, Arami, Göktürk Yazıları	37
Fenike, Arami, Etrüsk, Göktürk Yazı İlişkileri	37
Yunan Yazısı	38
Latin (Roma) Yazısı	39
Türklerin Geliştirdiği ve Kullandığı Yazılar	40
1. Göktürkler (550-745).....	40
2. Göktürkler ve Yazı.....	42
İpek Yolu.....	44
Göktürk Yazısının Kökeni.....	46
Göktürk- Etrüsk Yazısı İlişkileri.....	47
Fenike, Etrüsk ve Göktürk Yazılarının İlişkileri.....	47
2. Runik Yazıları.....	49
Uygurlar ve Uygur Yazısı	50
Uygur Yazısı	51
4. Arap Yazısı.....	52
Arap Yazısının Özellikleri Nelerdir?	53
Emeviler Dönemi(661-750)	55
Abbasi Dönemi ve Talas Savaşı (751-1248)	55
Karahanlılar (840-1212)	57
Büyük Selçuklu Devleti(1040-1248)	58
Türkler ve Araplar	59
Nizamülmülk ve Nizamiye Medreseleri	60
Nizamiye Medreseleri	60
Kiril Alfabesi	61
5. Yeni Türk Yazısı	62
Kuman Türkçesi (Lehçesi) Sözlüğü.....	63
Yeni Türk Yazısının Uzandığı Kaynak	64
Fenike, Etrüsk, Göktürk, Latin Yazı İlişkileri	65
Türklerin Kullandığı Yazılar ve Kültür	68
Altay Dillerinin Ortak Özellikleri.....	68

3. BÖLÜM BİN YILLIK YAZININ DEĞİŞİM TARTIŞMALARI VE UYGULANMASI

Ahundzade Mirza Fentali'nin Kimdir?.....	70
Sultan II. Abdülhamit de Yazı Değişikliğine İşaret Ediyordu.....	71
Mustafa Kemal'in Latin Harfleriyle 1914'de Yazılmış Tarihli Mektubu..	72
Enver Paşa Yazısı(1914)	73
İzmir İktisat Kongresi ve Alfabe.....	74
John Dewey ve Dr. Alfred Kühne'nin Eğitim Raporları.....	75
Mustafa Kemal: Üç Ayda Okuyup Yazacağız!.....	76
Yeni Yazı (Alfabe) Kurulu Oluşturuldu	77
Güzel Dilimiz İçin Yeni Yazı Gereklidir	78
Millet Mektepleri Kuruldu	79
Yeni Türk Harfleri Çabuk Öğrenilmelidir.....	80
Bundan Böyle Söz Değil İş Zamanıdır	81
Gazici Okuma Yazma Öğretmenliği	82
Dil ve Yazı.....	84
Çocuklar, En Büyük Savaşımız Cahilliği Yenmekle Olacaktır!	85
Arap Harfleri Başta, Ortada Sonda Farklı Yazılır.....	86
Başöğretmen Mustafa Kemal Tekirdağ'da.....	87
Sinoplu Arabacı Bekir Ağa Okuyor!	88
Yeni Türk Harflerinin Özellikleri	89
Kadınlar Bizim İlk Öğretmenimiz ve Dil Annemizdir.	90
Sokaklar Bilim, Sanat Alanı Olmuştu	91
Mustafa Kemal'in Gezici Öğretmenliği	92
Mustafa Kemal'in Okuma Yazma Öğretmenlik Haritası	93
Devrimin Önderi Okuyor ve Yazıyor	95
Mustafa Kemal'in Sofrası(Atilla İlhan).....	96
Kahve, Sokak ve Meydan Okulları... ..	99
Az Zamanda Çok ve Büyük İşler Yaptık.....	100
Kadınlarımız Bilim ve Fen Öğrenecekler!.....	101
Türk Kadını Her Şeye Layıktır.....	102

Okuma Yazma Yaratıcı Bir Eylemdir	103
Anadilimizi Geliştirme	104
Yaratıcı “Okuma Yazma” Programı	105
Yeni Yazı İçin Ne dediler?	107
Sonsöz: Merak dünyamızı geliştirmeli ve kışkırtmalıyız!	109
Türk Harfleri Kabul ve Uygulanması Hakkında Kanun (Kanun No 1353, Tarih 1 Kasım 1928)	110
Kaynaklar	113

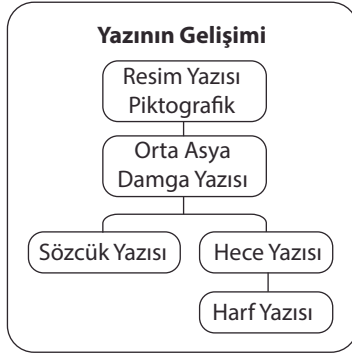
1. BÖLÜM

YAZININ DOĞUŞU

İnsanın duygu ve düşüncelerini bir başkasına anlatmak için kullandığı resim, şekil ve sembollere yazı diyebiliriz. Bir yere bilinen bir işareti koyarak, burası bizimdir ya da buradan biz geçtik anlamında bir ileti bırakmaktır. İnsanlığın bu işaret koyması, binlerce yılda ulaştığı bir soyutlama eylemidir.

İnsan doğayı düşe kalka öğrendikçe, öğrendiklerini bir yerlere kaydetmek, başkasına bildirmek de istemiştir. Günümüz yazılarının gelişmesini, mağara resimlerinden, damgalara ve hece yazılarından sesçil yazıya geçişinin belki de otuz beş bin yıllık bir değişim süreci vardır.

(Berkmen,2006, Notları)

Yazının şematik olarak gelişimi, insanlığın uzun yıllarını almıştır. Toplumların üretme, artı değer yaratma, malla, parayla değişim biçimi gelişip değiştikçe yazı da üretimin, ticaretin hızına uygun olarak geliştirilmiş ve değiştirilmiştir.

Resim Yazı: İnsanın, nesnelere olduğu gibi, görebildiği kadarıyla, renk, hareket oranlarına uyarak resimle kaydetme sanatıdır. Bunun daha çok ortak avlanma, toplama ve tüketme dönemlerinde yaratıldığı söylenebilir.

Damga Yazıları: Damgalar daha küçük alanlarda yaşayan boyların adlarının ve bayraklarının işaretleriydi. Taşlara, ağaçlara vurulduğu gibi hayvanların boyunlarına, boynuzlarına, kalçalarına vuruluyordu. Koyunlarımızın olduğu ellili, altmışlı yıllarda, babam koyunlarımızı kırmızı boyayla işaretlerken, sırtlarına **Mazlara** aittir anlamında “M” işareti çizerdi.

Sözcük Yazısı: Her şeklin bir sözcüğe karşılık geldiği bir yazı biçimidir.

Hece Yazısı: Bir sözcüğü oluşturan heceleri ifade eden yazı biçimidir.

Sesçil(harf) Yazı: Her sesin bir göstergesinin olduğu, üretilen her sözcüğün bire bir seslerini gösteren yazı biçimidir.